

Traganje za savezništvom ustanova ranog odgoja i obitelji

Elena Luciano i Monica Guerra

Istražujemo specifičnost uloga i modela suradnje između roditelja i odgajatelja.

Danas se diljem Europe vodi široka rasprava vezana uz temu i problematiku obitelji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ekološki pristup naglasak je stavio na važnost obiteljskih figura, posebno roditelja, koji zajedno sa svojom djecom prolaze iskustvo boravka u predškolskim ustanovama - stoga raste svijest o potrebi ustanova ranog odgoja koje će uz dječje zadovoljiti i potrebe obitelji. Ovom pitanju posvećena je pozornost brojnih pedagoških projekata raznih predškolskih ustanova, a i mnoga istraživanja, smjernice i zakonska rješenja kao i znanstvena literatura bavili su se ovom problematikom. Nerijetko je ova tema i predmet medijske pozornosti, tako da sa sigurnošću možemo ustvrditi kako se ne radi o temi koja je sama po sebi nova ili posebno originalna - pa ipak, radi se o pitanju koje se na različite načine može izraziti, izgovoriti i protumačiti. Ukoliko se ne svede na aspekte svakodnevnog života tih ustanova već se usmjeri na osmišljavanje dalekosežnog pedagoškog, socijalnog i političkog projekta koji neće biti sputan sadašnjom ekonomskom krizom, koja tako snažno utječe na život obitelji i rad službi, već joj se suprotstavi na proaktivan način, ono iznova izaziva pozornost.

Sudjelovati, a ne samo slijediti, koeducirati, a ne samo educirati

Prvo se pitanje tako odnosi na stajalište koje ćemo zauzeti prilikom promatranja i analiziranja odnosa između ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i obitelji. Kad su u pitanju zajednička odgovornost za odgoj, obrazovanje, partnerstvo i savezništvo (što je i ideja ovog broja časopisa Djeca u Europi), možemo izdvojiti - i različitim terminima imenovati - slične a ipak specifične pristupe koji

sadržavaju jasnu ideju sudjelovanja svih sudionika u procesu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja: članove obitelji, odgajatelje, djecu i lokalne zajednice u kojoj se ustanove nalaze. Na taj način ne samo da uspješno prelazimo s djelovanja 'za' obitelji na djelovanje 'sa' obitelji, već otvaramo i mogućnost snažnog uzajamnog djelovanja.

U takvom pristupu, ključna je participacija koja postaje pravo svih sudionika prilikom kreiranja pedagoškog projekta. Ustanove imaju zadatak i odgovornost omogućiti svim sudionicima življenje tog prava u skladu s njihovim individualnim sposobnostima i namjerama.

Zauzvrat realizirano pravo postaje obveza koju neizbježno ima svaka osoba koja se na njega poziva u skladu sa svojim osobitostima. S jedne strane, ovakav se pristup može u velikoj mjeri proširiti na zajednicu kao cjelinu u kojoj svaki pojedinac na svoj način može odigrati aktivnu ulogu. S druge strane, česta su različita tumačenja u kojima se ustanove s jedne strane promatraju kao glavni pokretači procesa sudjelovanja da bi se potom

u praksi svele na tradicionalno pružanje usluge edukacije i podrške roditeljima. Uz pretpostavku uzajamne odgovornosti roditelja i odgajatelja prema djeci, kao ideje koja je iznesena i koju obje strane doživljavaju prioriteto, rasprava se pomiče s teme pristupa na pitanje odnosa s obiteljima, koji postaje daleko više od

jednostavnog informiranja, upućivanja i educiranja obitelji i pružanja podrške roditeljima kako bi u svojoj ulozi postali dobri i kompetentni. Umjesto toga taj odnos dobiva obilježja neposrednosti, suradnje i zajedničkog kreiranja. Upravo je promatranje sudjelovanja iz ove perspektive pokrenulo niz tema koje će biti izložene u ovom broju časopisa, a koje su rezultat iskustava, istraživanja, studija i projekata raznih europskih zemalja. Nadamo se da će odgovori na njih pridonijeti obogaćivanju znanja o savezništvu između obitelji i ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, kao i potaknuti nova istraživanja u ovom području.

Izgrađivanje (dobrih) odnosa s ciljem promicanja pedagoškog savezništva

Prije svega, ukoliko se odlučimo posvetiti obiteljima u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s namjerom njegovanja sudjelovanja umjesto pukog informiranja i upućivanja, tada će središte odnosa - dobrih odnosa - biti dinamično aktualizirano, uloge neće biti rigidno određene već će se o njima raspravljati,

pregovarati i osmišljavati će ih se u skladu s kontekstom. Primjere možemo pronaći u člancima koji nam predstavljaju iskustvo reciprociteta uloga (koje se uobičajeno smatraju asimetričnim) kao osnovnim aspektima i oblicima demokracije (Vandebroek, Roets) ili onima koje nam prikazuju pristup usmjeren na *zajedno biti i zajedno činiti* kao konkretan primjer koedukacije (Rayna), kao i iskustvo prakse u kojoj svi sudionici, uključujući i djeca, imaju svoj glas (Martinez), te naposljetku ono koje govori kako partnerstvo s roditeljima danas ne podrazumijeva samo (i tradicionalno) ono s majkama, već i s očevima (Nasser). Imajući to na umu, čini se jasnim da partnerstvo ne može biti ograničeno na tradicionalno poimanje obitelji, već mora biti otvoreno za sve tipove obitelji/roditelja koji danas postoje i koje sa svojom djecom dolaze u predškolske ustanove (samohrani roditelji, proširene obitelji, rekonstruirane obitelji, partneri homoseksualne orijentacije itd.). Čini se da se posao odgoja i obrazovanja, kao i socijalnog rada (Norel), koji je usmjeren na - ili čak u potpunosti orijentiran na - podjelu mišljenja i aktivnosti između svih sudionika, vidi kao ključ koji otvara vrata mnogim proturječnim pitanjima poput multikulturalizma, nepovoljnog položaja, ekonomskih teškoća i posebnih potreba, dječjeg zdravlja (Jackson). On se iz takvog rakursa ne gleda više iz perspektive teškoća, manjkavosti ili nedostataka (koje treba popraviti), već više kao resurs i pri-

lika za susret. Pogled na varijacije koje sudjelovanje može imati dalje u školskom sustavu pokazuje nam koliko participacija u zajednicama učenja koje su otvorene prema djeci, roditeljima i učiteljima pomaže ne samo dobrobiti onih uključenih u procese nego i razvoju metoda poučavanja i stvaranju prilika za učenje djece (Protonotariou, Haravitsidis). Nasuprot tome, rezultati nekih drugih istraživanja pokazuju da suradnja odgajatelja i roditelja, koja je većinom usmjerena na odgajatelje, dovodi do toga da se roditelji počinju doživljavati kao 'pomoćnici', a ne kao ravnopravni partneri. Roditelji se vide kao 'kupci' znanja koje nude odgajatelji (Hujala, Eskelinen). Štoviše, mnoge studije o očekivanjima od partnerstva roditelja i odgajatelja ukazuju na postojanje zajedničkog interesa, ali i na neprepoznavanje truda koje ona druga strana ulaže - kao i na probleme u komunikaciji (Gaspar). Odluke da se ranjivim skupinama obitelji i onima kojima u ostvarivanju roditeljske uloge treba pomoć dade glas, kao što je to slučaj u ustanovama u kojima zajedno borave odrasli i djeca (Monini) i u nekim studijama slučajeva Eurochil-da (Williams, D'Addato), ukazuju na vrijednost i značaj pedagoškog rada za lokalnu zajednicu u cjelini i potrebu suradnje svih njezinih službi. Stoga 'poziv za umrežavanje' određene vrste ustanova namijenjenih djeci koje uvažavaju i vide obiteljske identitete i okolnosti

svakodnevnog obiteljskog života u domu i zajednici, ima za posljedicu stvaranje inovativnih veza između zdravstvenih službi za majke i djecu, općinskih zdravstvenih službi i bolnica (Monini), u kojima ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja postaju *piazze* za raspravu o djetinjstvu, dječjim pravima i politici koja iz toga proizlazi (Cagliari). Ovakva opredjeljenja zahtijevaju prije svega posvećenost odgojnih djelatnika, ali i grupa unutar odgojno-obrazovnog sustava koje ove smjernice odabiru s namjerom da one jednog dana postanu dio redovne prakse i rade na podizanju razvoja svijesti drugih. Iz ovog razloga potrebno je osmisliti smjernice i odgovarajuću praksu koja će utjeloviti teorijske postavke i okvire, a praktičare osposobiti da budu profesionalni graditelji pedagoške suodgovornosti u predškolskim ustanovama. Ovakva opredjeljenja, koja na različite načine shvaćaju i interpretiraju različite servise i ustanove lokalnog karaktera namijene djeci i obiteljima (Kryger), mogu biti primijenjena na sve ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a važnije studije ukazuju (Van Laere) i na potrebu dublje analize kako bi rad s roditeljima prestao biti 'sporednim zadatkom' i postao važnom kompetencijom praktičara.

Elena Luciano, Sveučilište u Parmi.
elena.luciano@unipr.it

Monica Guerra, Sveučilište u Milanu, Bicocca.
monica.guerra@unimib.it